

12. Лейкина-Свирская В. Р. Русская интеллигенция в 1900-1917 гг. / В. Р. Лейкина-Свирская. – М.: Мысль, 1981. – 285 с.
13. Орович Я. Женщина в праве. С приложением всех постановлений действующего законодательства, относящихся до лиц женского пола / Я. Орович. — Санкт-Петербург, 1895. – 237 с.
14. Петришина Л. В. Правовий статус жінки Наддніпрянщини в історіографічному дискурсі XIX ст.: [Електронний ресурс] / Л. В. Петришина. – Режим доступу: <http://www.stattionline.org.ua/politologiya/30-politika/1772-pravovij-status-zhinki-naddnipyrianshyni-v-istoriografichnomu-diskursi-xix-st.html>
15. Полянский А. Русская женщина на государственной и общественной службе / А. Полянский – Москва, 1901. – 489 с.
16. Свод законов Российской империи. — Т. X. — Санкт-Петербург, 1900. – 463 с.
17. Сердюк Ж. М. Можливості професійної самореалізації жінок у сфері освіти на межі XIX–XX ст. (на прикладі жіночих гімназій Одеського навчального округу) / Ж. М. Сердюк // Інтелігенція і влада. – 2013. – Вип. 29. – С. 44-52.
18. Соколов Д. Назначение женщины по учению слова Божия / Д. Соколов. – СПб: Тип. и лит. И.А. Горчакова, 1862. – 70 с.
19. Шульженко І. В. Правове регулювання праці жінок - працівників органів внутрішніх справ України: Автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.05 «Трудове право; право соціального забезпечення» / І. В. Шульженко. – Харків, 2009. – 21 с.

Магась-Демидас Юлія Іванівна

кандидат історичних наук, доцент

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Правовий статус Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти

Нагальною потребою сьогодення у нашому суспільстві є докорінне реформування багатьох сфер державного життя. При цьому не можливо оминати освітянську галузь, зокрема вищу школу, засади функціонування якої є застарілими й не дозволяють надавати освітні послуги на належному сучасному рівні.

Реформування галузі вищої освіти було започатковане із прийняттям нового закону «Про вищу освіту» 1 липня 2014 року. Означений нормативно правовий акт передбачає суттєві зміни в різних сферах вищої школи, зокрема й у системі забезпечення якості освіти, здійснення контролю якості.

Згідно зі ст. 16 згаданого закону до системи забезпечення якості освіти, з-поміж інших важелів, як зовнішніх, так і внутрішніх, входить Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. Це абсолютно нова для освітян установа, яка перебирає на себе ряд повноважень, що раніше належали Міністерству освіти і науки України, а також отримує ряд нових функцій, поява яких пов'язана із реформуванням галузі [1].

Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти - це постійно діючий колегіальний орган, уповноважений на реалізацію державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти.

До функцій даної установи належать:

- 1) формування вимог до системи забезпечення якості вищої освіти, розробка положення про акредитацію освітніх програм;
- 2) аналіз якості освітньої діяльності вищих навчальних закладів;
- 3) проведення ліцензійної експертизи та підготовка експертного висновку щодо можливості видачі ліцензії на провадження освітньої діяльності;
- 4) здійснення акредитації освітніх програм, за якими проводиться підготовка здобувачів вищої освіти;
- 5) формування критеріїв оцінки якості освітньої діяльності, у тому числі наукових здобутків, вищих навчальних закладів України, за якими можуть визначатися рейтинги вищих навчальних закладів України;
- 6) розробка вимог до рівня наукової кваліфікації осіб, які здобувають наукові ступені, а також порядку їх присудження спеціалізованими вченими радами вищих навчальних закладів (наукових установ);
- 7) розробка положення про акредитацію спеціалізованих вчених рад, акредитація спеціалізованих вчених рад та контроль за їх діяльністю;
- 8) формування і подання МОН переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти;
- 9) акредитація незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти;
- 10) бере участь в установленому законом порядку у формуванні показників державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою з урахуванням середньострокового прогнозу потреби у фахівцях на ринку праці;
- 11) щороку готує та оприлюднює доповідь про якість вищої освіти в Україні, її відповідність завданням сталого інноваційного розвитку суспільства, звіт про власну діяльність, формує пропозиції щодо законодавчого забезпечення якості вищої освіти ;
- 12) здійснює інші повноваження, передбачені законодавством [1, ст. 18; 3, ст. 9].

Національне агентство складається з 25 осіб і формується у наступний спосіб:

два члени делегуються Національною академією наук та по одному — національними галузевими академіями наук;

13 членів обираються з'їздами з числа представників вищих навчальних закладів державної, комунальної та приватної форми власності, у тому числі дев'ять членів — від державних вищих навчальних закладів, один член — від комунальних вищих навчальних закладів, три члени — від приватних вищих навчальних закладів;

три члени обираються спільним представницьким органом всеукраїнських об'єднань організацій роботодавців;

два члени обираються з'їздом представників органів студентського самоврядування вищих навчальних закладів з числа осіб, які здобувають вищу освіту.

Строк повноважень членів Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти становить три роки. Одна і та сама особа не може бути членом Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти більше двох строків. До складу Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти не можуть входити керівники і заступники керівників Національної академії наук України та національних галузових академій наук, вищих навчальних закладів, наукових установ, засновники приватних вищих навчальних закладів. Члени Національного агентства на час виконання обов'язків можуть бути звільнені (повністю або частково) від

виконання професійних обов'язків за основним місцем роботи із збереженням заробітної плати.

Голова та заступники голови Національного агентства обираються строком на три роки [3, ст. 12-15].

У складі агентства утворюються Комітет з питань етики, Апеляційний комітет, а також інші комітети, що формуються з числа членів агентства. Комітет з питань етики розглядає, зокрема, питання академічного плагіату Апеляційний комітет розглядає звернення, заяви і скарги щодо діяльності та рішень спеціалізованих вчених рад. Відповідні подання вносяться комітетами до Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти [1, ст. 19].

Постановою Кабінету Міністрів від 15 квітня 2015 року було затверджено статут агентства й розпочато процедуру створення останнього [2].

З огляду на характер функцій, створення Національного агентства з забезпечення якості вищої освіти розглядається як один із найважливіших кроків реформи вищої освіти. Проте установу сьогодні досі не сформовано, і процес її створення вже викликав багато нарікань.

5 червня 2015 року відбулися вибори до Національного агентства, проте Міністерство освіти не визнало їх результатів. Як ідеться в заяві МОН: «Підсумки виборів до Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти вказують на складність започаткування нових демократичних принципів та інститутів. ...найдемократичніші законодавчі ініціативи...не можуть відразу подолати інертність (пост)тоталітарної управлінської свідомості й недостатню активність академічного середовища у відстоюванні власних прав і свобод». Під час виборів, на думку Міністерства, мав місце ряд порушень демократичної процедури, зокрема:

- Федерація роботодавців України призначила своїх представників до Національного агентства без будь-якого громадського обговорення, що суперечить нормам Закону «Про вищу освіту»;

- вибори представників від приватних закладів вищої освіти характеризувалися підклимними домовленостями «нерейтингових» ВНЗ проти «рейтингових»;

- серед лідерів представників, обраних від державних ВНЗ, фігурували особи, що підлягають люстрації;

- Національна академія наук України, Національна академія медичних наук, Національна академія правових наук, Національна академія аграрних наук та Національна академія мистецтв вчасно не провели виборів членів Національного агентства або призначили їх рішенням президії [4].

Разом з тим, за висновками експертів, Закон України “Про вищу освіту” є недосконалим та суперечливим, зокрема стосовно положень щодо Національного агентства. Про це неодноразово робилися заяви на адресу МОН, проте Міністерство вирішило відреагувати на складну ситуацію лише після провальних виборів до агентства. Проблема полягає не лише у недоопрацьованості виборчої процедури, а й в тому, що Національне агентство отримує великі повноваження, а важелі, які б запобігали зловживанням з його боку, у законодавстві відсутні [5].

Отже, проблема формування Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти є ілюстрацією загальної картини в освітній системі нашої держави, де ми можемо бачити відсутність досвіду та вміння в сучасних умовах як із боку освітніх та наукових установ, так і з боку керівних органів. Ми спостерігаємо пасивність Міністерства у ряді питань. Законодавча неврегульованість правового статусу Національного агентства зумовлює відповідну поведінку вищих навчальних закладів,

оскільки саме від роботи означеної установи у значній мірі буде залежати майбутнє українських вишів.

Список використаних джерел та літератури:

1. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/paran271#n271> – Дата звернення: 25.11.2015
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти» від 15 квітня 2015 р. № 244 [Електронний ресурс] // Урядовий портал. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248135125> – Дата звернення: 25.11.2015.
3. Статут Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwiY8fypw6zJAhWiSXIKNHWwzDqkQFggeMAA&url=htt> – Дата звернення: 25.11.2015.
4. Заява Міністерства освіти і науки України з приводу виборів до Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти від 8 червня 2015 р. [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Міністерства освіти і науки України. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2015/06/08/zayava-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini-z/> – Дата звернення: 25.11.2015.
5. Федорченко Ю. Про ситуацію довкола формування Національного агентства з забезпечення якості вищої освіти [Електронний ресурс] // Портал пор зовнішнє тестування. – Режим доступу: <http://www.useti.org.ua/uk/news/1901/pro-situaciyu-dovkola-formuvannya-nacionalnogo-agentstva-z-zabezpechennya-yakosti-vichshoyi-osviti.html>. – Дата звернення: 25.11.2015.

Новик Микола Кузьмович

кандидат історичних наук, доцент

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Конституційні засади «Пактів ...» П. Орлика

Історія будь-якої держави це неоціненне надбання її народу. Український народ також має багатовікову історію. Нажаль її об'єктивне висвітлення розпочалося після проголошення незалежності України. Саме на цьому етапі стало можливим по-новому, а не «по-братськи» подивитись на її сторінки, в тому числі й на зміст давніх правових актів. З погляду на це варто сьогодні по-новому подивитися на зміст «Пактів й конституцій законів та вольностей Війська Запорізького», які побачили світ у далекому 1710 році.

Читач має перш за все пам'ятати, що по формі правові норми того часу і сьогодення різняться, але за своїм змістом вони відбивають дух, волю, устремління керманичів держави та сподівання всього народу.

Вивчаючи той ранній період, хоча би менше за українською історіографією по даній проблемі, звернемо увагу на те, що М. Костомаров, Д. Яворницький та В.